

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЙОГО ІНСТИТУТІВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ.	183
Волкова Дарія Євгенівна КРАЩІ ПРАКТИКИ ЄС ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	186
Панасюк Віта Миколаївна ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВИХ СТИМУЛІВ ТА ОБМЕЖЕНЬ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВОПОРЯДКУ	188
Животовська Ірина Юрійівна ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН У ВИМІРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	191
Батан Юрій Дмитрович ПРАВО НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ ЯК КОЛЕКТИВНЕ ПРАВО	195
Ігнатова Анастасія Сергіївна ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: КОНСТИТУЦІЙНІ МЕЖІ	199
Козирь Дмитро Валерійович ЛОКАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	203
Матковський Микита Сергійович ПРАВО ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ГАРАНТІЯ В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ	207
Бугасенко Каріна Вікторівна ДО ПИТАНЬ ЩОДО ТЕОРЕТИЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ ВИОКРЕМЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЦИКЛІВ.	209

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Беҳруз Хашматулла МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПЕРЕД ОБЛИЧЧЯМ СУЧАСНИХ ГЕОПІЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.	212
Аракелян Мінас Рамзесович ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЕОПІЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.	215
Сурілова Олена Олексіївна СПІЛЬНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ.	217
Акіменко Юлія Юрійівна ДИФЕРЕНЦІЙОВАНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЄС ЯК СКЛАДОВА ACQUIS ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС	221
Белогубова Оксана Олександрівна ТОРГОВЕЛЬНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС У КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РОСІЄЮ	223
Грушко Мальвіна Валеріївна, Димов Кирило Борисович ПРОПОРЦІЙНІСТЬ І РОЗРІЗНЕННЯ У ПРАКТИЦІ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ: МІЖНАРОДНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОСІЙСЬКИХ АТАК НА ЦИВІЛЬНУ ІНФРАСТРУКТУРУ	225
Дронов Владислав Юрійович РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕГУЛЯТОРІВ В СФЕРІ МЕДІА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА КОМУНІКАЦІЮ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ	228
Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна ПОРУШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ ТА СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ	230

роботи в європейському контексті, інтегруючись у загальну систему підтримки громадянського суспільства.

З огляду на ці аспекти, дослідження людиноцентричного підходу у функціонуванні релігійних організацій у контексті європейської практики є надзвичайно актуальним. Аналіз політики фінансування дозволяє визначити, як релігійні організації поєднують свою духовну місію із соціальними та гуманітарними завданнями, а також які виклики постають перед ними у сучасному демократичному суспільстві.

Незважаючи на вищенаведене, релігійні організації в ЄС стикаються з низкою викликів у реалізації людиноцентристського підходу. Серед них – необхідність адаптації до секуляризації суспільства, забезпечення прозорості та підзвітності, а також дотримання принципів недискримінації та поваги до прав людини.

Для подальшого зміцнення людиноцентристського підходу релігійним організаціям рекомендується:

- підвищувати обізнаність про права людини: проводити навчальні програми та семінари для членів організацій щодо прав людини та принципів недискримінації;
- сприяти міжрелігійному діалогу: встановлювати партнерські відносини з іншими релігійними та нерелігійними організаціями для обміну досвідом та спільної роботи над соціальними проектами;
- забезпечувати прозорість діяльності: публікувати звіти про свою діяльність, фінансові надходження та витрати, щоб зміцнити довіру громадськості.

Ключові слова: релігійні організації, свобода совісті, свобода віросповідання, Конституція України, конституційні основи діяльності релігійних організацій, конституційний статус релігійних організацій.

Keywords: religious organizations, freedom of conscience, freedom of religion, Constitution of Ukraine, constitutional bases of activity of religious organizations, constitutional status of religious organizations.

Панасюк Віта Миколаївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри конституційного права,

кандидат юридичних наук

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВИХ СТИМУЛІВ ТА ОБМЕЖЕНЬ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Правові стимули є невід’ємною складовою конституційного механізму регулювання суспільних відносин. Вони виконують важливу мотиваційну та ре-

гулятивну функцію, сприяють реалізації прав і свобод громадян, забезпечують ефективну діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування.

Незважаючи на наявність у сучасній правничій науці різних підходів до розуміння сутності й змісту категорій «правові стимули» та «правові обмеження», їх основна функція полягає в спрямуванні поведінки учасників суспільних відносин у бажаному для правопорядку напрямі. З одного боку, стимули спонукають суб'єкта до дотримання правових норм та активного використання їх потенціалу, з іншого – обмеження утримують його від дій, що можуть завдати шкоди суспільству чи іншим особам. Водночас між цими елементами існує взаємозв'язок: заохочення до правомірної поведінки одного суб'єкта опосередковано впливає на іншого, створюючи для нього стримувальний чинник, що перешкоджає вчиненню правопорушення. Діалектична залежність між стимулами та обмеженнями формує внутрішню рівновагу правового механізму та дозволяє ефективно диференціювати засоби правового регулювання залежно від конкретної ситуації.

Попри наявність різних форм правових стимулів у національному законодавстві, їх реальна дієвість часто залишається поза належною науковою оцінкою. Відсутність чітких критеріїв оцінки ефективності правових стимулів та обмежень перешкоджає оптимізації законодавчої бази, унеможливорює проведення ясної правової політики та гальмує розвиток демократичних інститутів.

У системі конституційного права України стимулювання виконує важливу функцію формування правової активності суб'єктів, забезпечення ефективності здійснення публічної влади, а також реалізації принципів демократичної, правової та соціальної держави. Водночас воно не може розглядатися ізольовано – стимулюючі норми мають діяти у балансі з обмеженнями, які забезпечують правовий порядок, відповідальність і пропорційність у здійсненні конституційних прав та повноважень органів публічної влади.

Правові стимули, а саме правові привілеї, правові прерогативи, правові імунітети, пільги формують комплекс інструментів, спрямованих на створення сприятливих умов для реалізації конституційних прав та свобод, але особливого значення вони набувають у забезпеченні функціонування системи стримувань та противаг. Найбільш широко право стимулюючі норми використовуються для забезпечення особливого статусу Президента України, як у реалізації принципу поділу влади, так і у функціонуванні системи стримувань та противаг. Президент України не належить до жодної із гілок влади, але його руках, як гарант «державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина» зосереджено важелі впливу на всі елементи державного механізму [1]. Саме цим пояснюється використання комплексу норм правового стимулювання. Прикладом застосування правових прерогатив Президента України є виключне право визначати при внесенні законопроекта на розгляд Верховної Ради України його невідкладність, що, в свою чергу сприяє активізації законотворчої діяльності задля швидкого

реагування на виклики. Також у вигляді прерогативи, нормативне закріплення якої обумовлено статусом Президента України як глави держави та гаранта додержання прав та свобод людини та громадянина, є виключне право проголошувати всеукраїнський референдум за народною ініціативою. Наведені приклади демонструють лише незначну частину можливостей правового стимулювання, яке може використане для забезпечення дієвості та ефективного функціонування державного механізму.

Важко не погодитись із Ю. В. Цуркан-Сайфуліною та О. О. Барабаш, що «в силу незмінного руху нашої держави до цивілізованого демократичного світу, постає потреба змінити й підходи до правового регулювання суспільних відносин, а саму ефективність правового регулювання, оцінювати через призму заохочувальних норм права та рівень правової культури особи і суспільства» [3, с. 191]. Проте, такий підхід до оцінки ефективності правового стимулювання залишає поза увагою діалектичну єдність правових стимулів та правових обмежень, оскільки, і одні, і інші є виключеннями із загального порядку правового регулювання та використовуються для його диференціації з врахуванням особливостей правових статусів суб'єктів, сфери правового регулювання, цілей і таке інше.

У сучасній науці, попри наявність різних підходів до розуміння сутності поняття «ефективність правових норм», усталеним є виокремлення загальних критеріїв оцінки ефективності правових норм, а саме: діалектичних зв'язок між ціллю правового регулювання та досягнутим результатом; співрозмірність затрат та отриманих результатів; залежність рівня ефективності правових норм від рівня правосвідомості та правової культури у суспільстві.

У контексті застосування загальних критеріїв ефективності правових норм слушною є позиція Л. Ф. Купіної, яка отримала підтримку у науковому середовищі, що «під час визначення методів оцінки ефективності правових норм, окремих інститутів права, галузей права та системи права в цілому, варто не забувати про те, що не всі методи є універсальними по відношенню до окремої правової конструкції, і не можуть бути застосовані під час визначення ефективності будь-якого з елементів правової системи держави, будь-то окрема норма права чи інститут права» [2, с. 101].

Правові стимули та обмеження у конституційному праві сприяють стабільності та безперервності інституційного функціонування та за умови чіткої правової визначеності (щоб уникнути зловживань статусом), обґрунтованості їх застосування (відповідність публічному інтересу), наявності ефективних механізмів реалізації здатні забезпечити баланс між свободою індивіда та публічним інтересом.

Стимули та обмеження в конституційному праві України утворюють функціональний дуалізм, що визначає механізми реалізації публічної влади, гарантії прав і свобод людини, а також забезпечує стабільність конституційного ладу. Водночас обмеження відіграють роль корекційного і стримувального інструмен-

ту, покликаного не допустити надмірного посилення владних позицій окремих суб'єктів, зберегти баланс інтересів. Варто зазначити, що в умовах трансформації суспільства та змін у системі державного управління ефективність стимулів і обмежень залежить від їхньої адаптивності до нових викликів, зокрема цифровізації, європейської інтеграції, реформ публічного сектора. У цьому контексті доцільним є перегляд окремих конституційних положень з метою їх конкретизації, модернізації механізмів реалізації та посилення інституційних гарантій.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що ефективне поєднання стимулів та обмежень у системі конституційного права України становить необхідну умову формування правової держави, забезпечення стабільності правопорядку та утвердження засад демократизму й верховенства права. Подальші наукові дослідження в цьому напрямі мають бути зосереджені на розробці індикаторів ефективності правових стимулів і обмежень, а також на аналізі практики їх застосування в контексті сучасної конституційної юриспруденції.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Купіна Л. Ф. Адаптація загальних методів оцінки ефективності норм права до потреб визначення ефективності норм трудового права України *Юридичний вісник*. 2018. № 1 (46). С. 101–107.
3. Цуркан-Сайфуліна Ю. В. Барабаш О. О. Оцінка ефективності правового регулювання через призму заохочувальних правових норм та правової культури. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35 (74). № 1. С. 191–195.

Ключові слова: правові стимули, правові обмеження, імунітет, правові привілеї, ефективність правового регулювання.

Keywords: legal incentives, legal constraints, immunity and privileges, effectiveness of legal regulation.

Животовська Ірина Юріївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук*

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН У ВИМІРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

На тлі стрімких перетворень, що відбуваються нині в різних сферах життєдіяльності Української держави, насамперед у його духовній сфері, загальноприйнятне ставлення людей до релігії та її вплив на націє- і державотворення в Україні істотно піддалося переосмисленню. Поки тривають бойові дії від 24 лю-